

פרי קודש היולאים

לעילוי נשמת
הרה"ח ר' הילל יחיאל
ב"ר אליעזר פולק ז"ל
נין לרבינו הגה"ק זצ"ל
נלב"ע י"ב חשון תשע"ב
תנצב"ה

פר' לך תשפ"ג

בס"ד, גליון מס' 35

מתורתו ומורשתו של רבינו הגה"ק הילל זצ"ל
אברק"ק סאסרעגען זי"ע

פרי לך לך

רק מי שעמד בניסיון יכול להוכיח אחרים

וַיֹּאמֶר ד' אֶל אַבְרָם לָךְ לָךְ וּגו'

(בראשית י"ב א')

לא תתקבל תוכחתו כי יאמרו שאינו מכיר את הנסיון וכן העשיר אם יוכיח את העני וכן כולם!

ומכיון שאברהם אבינו ה' חפץ בתיקון העולם להפיץ דעת ד' שהי' מוכיח את בני דורו, הי' צריך להתנסות בכל המצבים, כדי שתהא תוכחותיו מתקבלות על לב שומעיהן.

וזהו שאמר "לך לך, לטובתך ולהנאתך" שתוכל להוכיח את בני האדם ולהפיץ דעת ד', כי "כאן אי אתה זוכה לבנים" ר"ל תלמידים (ילקוט ואתחנן תתמ"א) כי טרם התנסית בניסיון העושר והעוני והכבוד וכו'.
(ח"א עמ' כ"ט)

פירש רש"י, "להנאתך ולטובתך, שם אעשך לגוי גדול וכאן אי אתה זוכה לבנים, ועוד שאודיע טבעך בעולם".

צריך ביאור וכי אברהם אבינו רדף אחר הכבוד והממון שהי' מבטיחו זאת. ועוד למה כאן אי אתה זוכה לבנים הלא יש לאל ידו ליתן לו בנים אף כאן.

ונראה לפרש דידוע שכדי שתתקבל התוכחה על לב השומעים צריך שיהא המוכיח ג"כ באותו ניסיון, וכמו שאמרו חז"ל (יומא ל"ה ע"ב) "הלל מחייב את העניים רבי אלעזר בן חרסום מחייב את העשירים יוסף מחייב את הרשעים", והיינו אם העני יוכיח העשירים

ההבדל בין ניסיון העקידה לבין שאר ניסיונותיו של אברהם אבינו

וַיֹּאמֶר ד' אֶל אַבְרָם לָךְ לָךְ מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבְּיַת אָבִיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָךְ

(בראשית י"ב א')

לשבור את הטבע המולד מאבותיו ולצאת ממקומו וארצו. והנסיון האחרון הי' כבר אחרי שהי' בארץ ישראל ונתרחק מב' הראשונות רק הי' צריך לבחור לעשות רצון השי"ת. ועל זה אמר שאין אנו יודעים מה חביב יותר לפני המקום, האם שבירת הטבע המולד והטבע הנלמד או מי שאין לו שורש רע וסביבה רעה ורק צריך לבחור בטוב.

כי הנה לגבי שכר ודאי שהראשונות גדולות יותר, כי "לפום צערא אגרא" (אבות פ"ה מכ"ג) וזה מצטער יותר. אך מכיון שכל הנסיונות היו להורות לדורות הבאים, על כן בזה ניסיון העקידה גדול יותר?

וזהו שהוכיחו דבריהם ממה שבנסיון העקידה כתיב "אל ארץ המוריי", כי אמרו על זה חז"ל (תענית ט"ז ע"א) "הר שיצא ממנו הוראה לישראל" והיינו שמנסיון זה ילמדו ביותר הדורות הבאים.

(ח"א עמ' כ"ח)

במדרש (בראשית רבה ל"ט ט', נ"ה ז'), "ב' פעמים כתיב לך לך (זו, ואידך "לך לך אל המוריה" בעקידה, בראשית כ"ב ב') ואין אנו יודעים אי זו חביבה אם השניה אם הראשונה, ממה דכתיב אל ארץ המוריה הוי השניה חביבה מן הראשונה". ויש לדקדק האיך יעלה על הדעת שנסיון עזיבת ארצו ומולדתו חביב מהנסיון האחרון (הגדול מכולם) העקידה.

ונראה לפרש כי הנה יש ג' דברים המשפיעים על האדם להיות צדיק, א. טבעו ושורשו שירש מהוריו. ב. מקומו שם למד ממעשי אנשי המקום. ג. ויש מי ששורשו טוב ומקומו טוב והוא צריך רק לבחור בטוב, אשר על זה אמרו חז"ל (סוכה נ"ב ע"ב) "אלמלא הקב"ה שעוזר לו, אינו יכול לו".

והנסיון "לך לך מארצך וממולדתך" היינו כנגד ב' הראשונות,

¹ רבינו הגה"ק זצ"ל ציין בזה לדברי השל"ה הק'. ואפשר שזה מרומז במאמר חז"ל (בבא מציעא ק"ז ע"ב) "קשוט עצמך ואחר כך קשוט אחרים", וכן במאמר חז"ל (אבות פ"ב מ"ד) "אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו" ודוק.

² א"ה. אולי הכוונה כי הדורות הבאים הם כבר משורש טוב בני אברהם יצחק ויעקב וממקום טוב שכבר נכנסו לארץ ישראל ואירא דארץ ישראל מחכים (בבא בתרא קנ"ח ע"ב), ורק שצריכים ללמוד מסירות נפש מאברהם אבינו וזה ביותר בניסיון האחרון. ובא ללמדינו שחביבות הנסיונות היא לפי מעלת הנלמד מהם לדורות הבאים ולא לפי הצערא והאגרא, ודוק.

וְאֶגְדֹּלָהּ שְׁמֶךָ וְהָיָה בְרָכָה

(בראשית י"ב ב')

בתשובה את הרשעים שנקראו מתים (ברכות י"ח ע"ב) להיותם צדיקים הנקראים חיים (שם ע"א).

ואברהם אבינו החי' מתים באופן השני, שהפיץ דעת ד' והחזיר הרשעים מדרך רע לטוב, וזה אמר לו הקב"ה שאת שמו ואת תחיית המתים הרוחנית שלו מזכירים קודם להזכרת תחיית המתים הגשמית. (ח"א עמ' ל')

איתא במדרש (בראשית רבה ל"ט י"א), "קובע אני לך ברכה בשמונה עשרה אבל אין אף יודע אם שלי קודמת אם שלך קודמת, א"ר אחויה בשם רבי זעירא שלך קודמת לשלי, בשעה שהוא אומר מגן אברהם, אחר כך מחיה המתים".

נראה לפרש כי הנה יש תחיית המתים כמו אליהו ואלישע ויחזקאל שהחיו מתים ממש, ויש תחיית המתים רוחנית, שמחזיר

מאברהם אבינו ע"ה ילמדו שאפילו מי ששרשו רע יכול להדבק במוב

וְנִבְרָכוּ בְךָ פֶּלַח מְשֻׁפָּחַת הָאֲדָמָה

(בראשית י"ב ג')

מה שאין כן שאר האבות והצדיקים שבאו משורש טוב ומקום טוב, יכולים הגוים והרשעים לאמר שהכל לפי השורש והמקום.

(ח"א עמ' ל"ב)

הנה דוקא אברהם אבינו ע"ה שהי' משורש רע ומקור רע ואף על פי כן קיים בעצמו "לך לך מארצך וממולדתך" ודבק בד', ממנו ילמדו כל משפחות האדמה אף אלו שהם משורש כזה לעשות אף הם כן.

"חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות

אֲמָרִי נָא אֲחֻתִּי אֶתְּ וְגו'

(בראשית י"ב ג')

שבתות הרבה". ויש לומר שזה נלמד ממה שלימד אברהם את שרה לטעון שהיא אחותו אף שעל ידי זה יכשל פרעה בחטא, והטעם הי' שעל ידי זה ינצל ויוכל לשמור מצוות הרבה, וא"ש דברי המדרש. (ח"א עמ' ל"ה)

במדרש פליאה, "מכאן ששוחטים לחולה בשבת". והוא פלא הצריך ביאור. נראה לי לבאר כי הנה הא דמותר לחלל את השבת על החולה הוא מטעם שאמרו חז"ל (שבת קנ"א ע"ב) "חלל עליו שבת אחת כדי שישמור

האבות הק' תקנו מעשיהם עד שבאו למדרגת אדם הראשון קודם החטא

וְלֹא נָשָׂא אֶתֶם הָאָרֶץ לְשֶׁבֶת יַחְדָּו

(בראשית י"ג ו')

קודם החטא (כדאיתא בשל"ה הק') (דף מ"ה טור ג' ד"ה אך), וזהו שאמר יעקב אבינו ע"ה "ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש" (בראשית כ"ח כ') שיקבל גלוסקאות וכלי מילת דהיינו לאכול ללבוש, מן המוכן כמו קודם החטא.

וזהו שאמר הכתוב "ולא נשא אותם הארץ לשבת יחדיו", כי מצד אברהם אבינו "הארץ" צריכה היתה לתת יכולה ללא טרחה כמו קודם החטא, מה שאין כן מצד לוט שלא הי' במדרגה כזו. (ח"א עמ' ל"ו)

הנה קודם חטא אדם הראשון הי' הכל מתוקן ומזומן לצרכי האדם והארץ היתה מוציאה לחם ובגדים, ורק אחרי החטא נתקללה האדמה כמו שכתוב "ארורה האדמה בעבורך וגו' בזיעת אפיך תאכל לחם וגו'" (בראשית ג' י"ז-י"ט), ואכן לעתיד לבא כשיתוקן החטא והעולם יחזור לשלימות ראשונה, יחזור להיות כן, כמו שאמרו חז"ל (שבת ל' ע"ב) "עתידה ארץ ישראל שתוציא גלוסקאות וכלי מילת".

והנה האבות הק' תיקנו מעשיהם והיו במדרגת אדם הראשון

אמונת אברהם אבינו בד' אפילו שהבטיחו דבר שנבחרת האדם

וְהָאֱמִן בְּד' וַיְחַשְׁבֶּהָ לוֹ צְדָקָה

(בראשית ט"ו ו')

שכבר הבטיחו (לעיל י"ג ט"ז) "ושמתי את זרעך כעפר הארץ", הוא משום שאפשר ש"זרעך" אלו התלמידים שגם כן נקראים בני (ילקוט רמז תתמ"א) ובזה שיהיו לו תלמידים שקרבם תחת כנפי השכינה נתקיימה בו כבר ההבטחה. אבל אי אפשר לומר כן, כי הם לא נשארו

פירש רש"י "לא שאל לו אות על זאת". והקשה הרמב"ן, וכי מי שהאמין בד' לשחוט בנו יחידו ועמד בכל שאר הנסיונות וכי יחשב לו צדקה שהאמין בד' ולא בקש אות.

ונראה לפרש דטענת אברהם אבינו ע"ה "הן לי לא נתתה זרע" אף

"לזאת אהובי בני רחימי לכבדני בתורה ומעשים טובים, אשר היא חיינו ואורך בעולם הזה ובעולם הבא..." (שם בהקדמה)

"...ולבני ד' יאריך ימיכם ושנותיכם בנעימים עם כל אשר לכם, להזכירני לטובה לבוע עתים לתורה בכל יום ויום..." (קודש הילולים בהקדמה)

בצדקתם אחרי שנפטר אברהם מן העולם, ורצון הצדיקים שיהיו להם תלמידים שישארו בצדקתם. ומעתה על כרחך שמה שהבטיחו הקב"ה "זרעך" היינו זרע ממש.

ועל זה הראה לו הקב"ה את הכוכבים, לרמז לו שיהיו בניו מצדיקי

הרבים ככוכבים לעולם ועד (דניאל י"ב ג'), וזהו פלא האיך היה יכול להבטיח לו זאת והרי אין קובעים מן השמים אם יהי האדם צדיק או רשע (כדאיטא בגדה ט"ז ע"ב) שהוא בבחירת האדם בלבד.

וזה נחשב לו צדקה שלא בקש על זה אות והאמין בך' שזרעו אחריו יהיו צדיקים לעולם. (ח"א עמ' ל"ז)

למען אחי ורעי אדברה נא שלום!

בעזרת השי"ת בכוונתי לנסוע בזמן הקרוב לפקוד את הציון הק' של רבינו הגה"ק זצ"ל בסאסרעגן שברומניה. (יתכן שכבר בשבוע הקרוב).

בשמחה רבה אקבל שמות לתפילה מכל צאצאי רבינו זצ"ל, להיות שליח להתפלל עליהם ועל כל הנלוים עליהם, להפקד בדבר ישועה ורחמים.

ניתן לשלוח לכתובת המייל: office@kodesh-hilulim.com

בברכה,
יצחק שלמה פרקש

הגליון מוקדש לזכות הילד מיכאל אהרן ני"ו ב"ר חיים מאיר חרל"פ נו"נ לרבינו הגה"ק זצ"ל לרגל שמחת החלאקה בשעטמו"צ יה"ר שיזכו הוריו לרוות ממנו רב תענוג ונחת דקדושה לאוי"ט, לתפארת האבות, אמן.

דברי התענוגים

מאת רבינו בנימין וואלף בן רבנו יואל זצ"ל רייכלס אב"ד שאפי, מח"ס "דברי התענוגים"

חותנו של רבינו הגה"ק הילל הזקן זצ"ל אב"ד אייבשיץ

מתי זכה אברהם בארץ ישראל, ובאיזה קנין קנאה

'והכנעני והפריזי אז יושב בארץ'

(בראשית יג, ז)

עושה', בסדום. לא יפה לי לעשות דבר זה שלא מדעתו, אני נתתי לו את הארץ הזאת, וחמשה כרכין הללו שלו הן וכו', עכ"ל. ופסוק זה נאמר כשעדיין לא נולד לו יצחק. ועוד קשה, דכתיב 'קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה' [- ומשמע שקנה ע"י ההילוך].

והנראה לי בעז"ה ליישב את הסתירה עפ"י הא דאיטא במסכת בבא מציעא (דף קא). ונפסק להלכה בשו"ע (חו"מ סי' שע"ה ס"א), היורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות ונטעה, אם היתה שדה העשויה ליטע, אומדין כמה אדם רוצה ליתן בשדה זו לנטעה, ונטל מבעל השדה. ואם אינה עשויה ליטע, שמיין לו וידו על התחנותה, ע"כ. פירוש, שאם השבח יתר על ההוצאה נותן לו ההוצאה, ואם הוצאה יתירה על השבח אינו נותן לו בהוצאתו אלא שיעור השבח (סמ"ע שם סק"ב).

לפי זה, אף שהארץ ניתנה כבר לאברהם, אבל 'הכנעני והפריזי' ירדו לתוכה, ואברהם היה מוכרח ליתן להם או השבח או ההוצאה, ורועי לוט היו מרעים בהמותיהם מתבואות השדות בלי לשלם לכנעני. לכן פירש רש"י, "ולא זכה בה אברהם עדיין", פירוש, בתבואה של השדות, עד שיתן להם השבח או ההוצאה. אבל לגבי בני חת, שלא ביקש מהם את התבואה, כי אם ק"ב בגוף הארץ, שם פירש רש"י שפיר, אם תרצו הריני גר, ואם לאו אהיה תושב ואתלנה מן הדין וכו'. ודוק, וקל להבין, כי נכון בע"ה. (דברי התענוגים פר' חיי שרה אות כו)

'ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט והכנעני והפריזי אז יושב בארץ'. פירש רש"י, 'ויהי ריב', לפי שהיו רועים של לוט רשעים ומרעים בהמתם בשדות אחרים, ורועי אברם מוכיחים אותם על הגזל. והם אומרים, ניתנה הארץ לאברם, ולו אין יורש ולוט יורשו, ואין זה גזל. והכתוב אומר 'והכנעני והפריזי אז יושב בארץ', ולא זכה בה אברהם עדיין.

ולהלן בפרשת חיי שרה על הפסוק 'גר ותושב אנכי עמכם תנו לי אחוזת קבר עמכם' וכו' פירש רש"י, אם תרצו הריני גר, ואם לאו אהיה תושב ואתלנה מן הדין, שאמר לי הקב"ה (יב, ז), 'לזרעך אתן את הארץ הזאת'.

וכתב שם הרא"ם, ששני פירושים אלו סותרים זה את זה, האם כבר זכה אברהם בארץ ישראל או עדיין לא. ותירץ וז"ל, שאני התם [- בפרשת לך לך], שבאותה שעה עדיין לא היה לו זרע. וה' אמר לו 'לזרעך אתן', וכל זמן שלא היה לו זרע, הכנעני והפריזי היושב בה מתחילה, זוכה בה יותר מאברם שרוצה לזכות בה עתה מכח זרעו. אבל עכשיו [- כשביקש אחוזת קבר לקבור את שרה], שכבר נולד לו זרע וכבר זכה בה, אע"פ שהכנעני והפריזי קיים, יכול ליטול אותה מן הדין.

ואחר מחילת כבוד תורתו, תירוצו אינו מובן לי כלל וכלל מחמת שתי קושיות. חדא, מה שפירש רש"י (יח, יז) על הפסוק שנאמר לפני הפיכת סדום, 'וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה', וז"ל, 'אשר אני

"עיקר כיבוד אב ואם לעשות רצון אבינו שבשמים כי זה נחשב לאבות כאילו המה עושים, והעיקר לקבוע עתים בכל יום ויום לתורה..." (שם בהקדמה)

"...מי שזכה להיות לו בנים וחתנים צדיקים וכו' המעשים שלהם יהיו לו למשען בעולם הבא וכו' ואין לנו חסד גדול מזה..." (עפ"י קודש הילולים בהקדמה)

אמנם צריך להבין, באיזה קנין קנה אברהם את הארץ. ויש לומר, שהילוכו בארץ כציווי שנצטווה, 'קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה', היה זה קנין חזקה, כדאיתא בגמרא (ב"ק ט.) מאימת הואי חזקה, מכי דייש אמצרי.

והנה אם עדיין לא יצא אברהם מכלל בני נח, איך קנה בקנין חזקה. הלוא פסקינן בשו"ע (חו"מ סי' קצד ס"א), העובד כוכבים אינו קונה בחזקה, אלא בשטר הוא שקונה עם נתינת הכסף, ע"כ. אלא צריך לומר דאברהם כבר היה לו דין ישראל בזה, אפילו קודם שנימול. דטעמא הנכרי אינו קונה בחזקה, דחיישינן שמא מתוך אלימותו יחזיק שלא כדין (סמ"ע שם סק"א). אבל אברהם, כשהבטיחו הקב"ה עוד קודם שנימול, שבגודל זכויותיו ישתנה מזלו ויזכה לבנים, אזי גם נשתנה טבעו מטבע העכו"ם, ובודאי שלא היה לגביו חשש אלימות והיה יכול לקנות בחזקה.

ולפי זה מתורצת קושית הרא"ם הנ"ל, על הסתירה בפירושי רש"י, שבפרשת לך לך כתב, 'והכנעני והפריזי אז יושב בארץ', ולא זכה בה אברם עדיין. ובפרשת חיי שרה פירש, אהיה תושב ואטלנה מן הדין. והשתא לפי דברינו אתי שפיר, שהריב עם רועי לוט היה קודם שנאמר לו הקב"ה 'קום התהלך בארץ', דפסוק זה נאמר 'אחרי היפרד לוט מעמו', ובזמן הריב באמת עדיין לא היה לו בה קנין, וק"ל.

וזהו שאמר הכתוב בפרשת וירא, 'המכסה אני מאברהם אשר אני עושה', ופירש"י, אני נתתי לו את הארץ. אך שלא תאמר, וכי יש קנין חזקה לבן נח, לזה המשיך שם הכתוב ואמר, 'ואברהם היה יהיה לגוי גדול', ופירש רש"י לפי פשוטו, וכי ממנו אני מעלים, והרי הוא חביב לפני

להיות לגוי גדול ולהתברך בו כל גויי הארץ, ע"כ. דהיינו שיזכה לבנים כי נשתנה טבעו, ומזה מוכח שכבר היה לו דין ישראל, וק"ל.

[הגהה - אמר חתנו מסדר הספר (הג"ר יוסף ל"ש לערנער זצ"ל), ולפי דברי מו"ח הגאון זצ"ל, יבוארו גם הפסוקים בפרשת לך לך (יג, יד-יז), 'כי את כל הארץ אשר אתה רואה לך אתננה ולזרעך עד עולם ושמתי את זרעך כעפר הארץ וכו' קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה'. שקודם הציווי 'קום התהלך בארץ' נאמר לו 'ושמתי את זרעך', שישתנה טבעו ויזכה לבנים, להורות דיש לו דין ישראל ויכול לקנות בחזקה].

אך לפי מה שפירש רש"י בפרשת לך לך עה"פ (טו, ה) 'ויצא אותו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספור הכוכבים וגו' כה יהיה זרעך', צא מאצטגנינות שלך שראית במזלות שאינך עתיד להעמיד בן, אברם אין לו בן, אבל אברהם יש לו בן. וכן שרי לא תלד, אבל שרה תלד. אני קורא לכם שם אחר וישתנה המזל, עכ"ל. כלומר שרק אחרי שנקרא אברהם ונימול אז נשתנה מזלו [- ולא תיכף כשהבטיחו הקב"ה בבשורת הזרע], נמצא שלא היה לו דין ישראל אלא אחר שכול, ובשעה שנאמר לו 'קום התהלך' עדיין לא היה יכול לקנות בחזקה.

לכן הוכרח רש"י לפירש פירוש נוסף עה"פ 'ואברהם היה יהיה לגוי גדול', ומדרש אגדה, 'זכר צדיק לברכה' הואיל והזכירו ברכו, ע"כ. כלומר שלא בא הפסוק לומר שנשתנה טבעו וכבר קנה את הארץ. וקל להבין, כי נכון ופשוט הוא בע"ה.

(דברי התענוגים פר' וירא אות כד)

מכתבים למערכת

לכבוד עורכי העלון הנפלא "פרי קודש הילולים".

שלום וברכה!

ראשית ברצוני להודות על העלון הנפלא שאנו זוכים ללמוד בו מידי שבוע מתורת אבות זצ"ל, ויה"ר שנוזכה לכך עוד לאורך ימים, ויהיו שפתותיהם דובכות בקבר וזכותם תגן עלינו ועל כל צאצאיו ועל ישראל אמן.

ברצוני להעיר על הווארט הנפלא שהבאתם בגליון 29 לפר' כי תבא, במדור "דברי התענוגים", שחידש רבינו זצ"ל שאם עובד את ד' מתוך שמחה ואהבה זוכה לשכר בעולם הבא אף לאחר חיים, כאילו הי' בחיים חיותו, וזהו "גדול הנהנה מיגיע כפו שעליו נאמר אשריך בעולם הזה וטוב לך בעולם הבא, עכת"ד בקיצור.

ומצאתי מקור ליסוד זה בדברי רבינו יונה ז"ל בספרו "יסוד התשובה" (בכמה מהדורות נדפס יחד עם ספר "שערי תשובה" שלו) וז"ל "ואם עשה כן (שלא הלך במצוות הבורא כאדם העושה דבר במקרה, עיי"ש) ונפטר בחצי ימיו נותנין לו שכר כאלו חי' שבעים שנה ועשה אותו מצוה וזהו שאמר שלמה בחכמתו (קהלת ה' י"א) מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה יאכל" עכ"ל ועיי"ש עוד. אלא ששם הדגש הוא על התמדת קיום המצוות וחידוש רבינו שכך הוא לעובד את ד' מאהבה ובשמחה. ואפשר שעינו אחד הוא כי רק המקיים מצוות באהבה ושמחה יוכל להתמיד ולקיים מצוותיו תמיד.

חילכם לאורייתא וזכות רבותינו הק' תעמוד לכם לעד.

חיים יצחק דוד שפונד

לקבלת הגליון בעז"ה מידי שבוע, וכן לקבלת גליונות קודמים

נא לשלוח בקשה לכתובת: info@Kodesh-Hilulim.com

כמו"כ כל מי שיכול להעשיר ברעיונות ומאמרים וכדו' למטרות הגליון נא לשלוח לכתובת הנ"ל.